

Kansantalouden näkökulma tuo esiin erot terveysalan toimialoissa

Terveysalan muodostavat kaksi haaraa: tutkiva lääkeala ja terveysteknologia. Vaikka toimialat kehittyvät monessa suhteessa rinta rinnan, ovat erot ilmeisiä, kun vertaillaan erikokoisten yritysten kehitystä, kirjoittaa vieraskolumnissaan Etlan tutkija Martti Kulvik.

KUVA: Etlä

Vahvan vientivoittoisuutensa vuoksi terveysalan merkitys Suomen hyvinvoinnille on vahvassa kasvussa. Vuosina 2008–2018 alan liikevaihto on kasvanut 50 %, mutta liikevoitto on yli kaksinkertaistunut ja siten arvonlisä kasvanut 80 %.

Kliinisessä maailmassa lääkehoidot ja teknologiset hoitomenetelmät ovat kokonaisuus. Lääkäri valitsee soveltuvimman ratkaisun potilaskohtaisesti tehoa, haittavaikutuksia ja käytävissä olevia resursseja punniten.

Teknologisen kehityksen ja syvenevän lääkeymmärryksen myötä menetelmät integroituvat myös fyysisesti: esimerkiksi säde- ja lääkehoitoa yhdistävä kemosädehoito on ollut arkipöydässä jo vuosikymmeniä.

Kansantalouden toimialatarkastelussa tilanne on yllättäen toinen: alat näyttävät varsin erilaisina kokonaisuuksina.

Tässä kolumnissa tuon esille Etlan näkemyksiä tutkivasta lääkealasta ja terveysteknologiasta. Terveydenhuolto on kuitenkin monimutkainen kokonaisuus, jota voidaan arvioida monista eri näkökulmista. Edustan klinikon ja tutkijan näkökantaa. Hyvinvointialueittemme rakentajat painottavat omia näkemyksiään, kun taas alan yhtiöiden pelisäännöt ovat tiukat ja katse globaali. Etlan näkemys on vain paras ymmärryksemme kansantalouden näkökulmasta.

Mallinnus havainnollisesti tuotto-riski-suhdetta

Suomen tutkiva lääkeala on nimensä mukainen. Henkilöstöstä keskimäärin joka kahdeksas on tutkimus- ja kehitystehtävissä, tuplasti enemmän kuin Suomen yrityskannassa keskimäärin. Uusien lääkeaihioiden kehittäminen ja lääkevalmisteiden markkinoille saattaminen on yhtiöille elinehto. Kehitykseen sisältyy kuitenkin taloudellisia riskejä, koska lääkkeiden tiukasti valvottu kehityspolku on erittäin työläs ja kallis.

Halusimme tarkastella Etlassa tuotto-riski-suhteen merkitystä Suomen kokoisessa maassa, joten simuloimme vuoden 2005 lääkeyhtiöpopulaation mahdollisia kehityskulkuja. Valtio oli panostanut bioteknologian kehitykseen ja kaupallistamiseen, ja Suomeen oli kehittynyt vahva pienten ja keskisuurten bioyhtiöiden joukko. Luottamuksellisissa haastatteluissa yhtiöt avasivat tiedot kehitteillä oleviin lääkeaihioihinsa.

Muodostimme yhtiöiden kaikista kehitteillä olevista lääkeaihioista yhden kuvitteellisen yhtiön, Oy Suomi Ab:n. Soveltaen tutkimuksia lääkekehityksen kustannuksista, voitoista, riskitasoista ja muista tekijöistä, mallinsimme Suomen 46 lääkekehityshankkeen muotoutumista 10 vuotta eteenpäin seuraavin tuloksin: >>>

Tieto ja osaaminen eivät yleensä katoa, vaikka hanke kaatuisikin.

”Samalla kun simulaatio tuottaa viiden prosentin todennäköisyyden sille, että tarkasteltavien projektien markkina-arvo on useita miljardeja euroja vuonna 2012 (...), niin viiden prosentin todennäköisyydellä voidaan todeta myös, että vielä vuonna 2015 ei ole saavutettu Suomi-näkökulmasta tarkasteltuna koko alan kannattavuuden nollarajaa (...).”

Myös suomalaisessa lääkekehityksessä vallitsee talouden perustotuus: suuret tuotto-odotukset ja suuret riskit kulkevat käsi kädessä. Mallinnuksen varsinaisen anti oli se, että selvitykset ja simulaatiot havainnollistivat alaa nimenomaan Suomen kannalta:

1. Kansantaloudellisesti houkutteleva on tilanne, jossa kehitystyötä jää Suomeen, mutta riskejä siirretään ulkomaisille suur yrityksille myymällä joko hankkeiden ja yhtiöiden osia tai kokonaisuuksia. Suomelta puuttuvat omat globaalit suuruusluokan toimijat.
2. Hankkeet voivat kaatua, mutta niissä tehdyllä tutkimus- ja kehitystyöllä saattaa olla pysyvämpää arvoa. Tieto ja osaaminen eivät yleensä katoa, vaikka hanke kaatuisikin.
3. Olennaista on, että Suomessa tehdyn t&k-työn tulevaisuuden hyödyt saadaan ankuroitua ainakin osittain Suomeen.

Tarkastelimme 17 epäonnistunutta bioteknologiayhtiötä. Liiketoiminta oli ajettu alas, yhtiö mennyt konkurssiin, realisoitu ulkomaille tai toiminta oli loppunut muista syistä ja yhtiö kadonnut Suomen rekistereistä. Jäljitimme yhtiöiden tuoteaihoita ja tuotteita, patentteja, osaamista ja osaajia maailman tietopankeista.

Tieto ja osaaminen eivät olleet tyystin kadonneet. Osasia pulpahti esiin Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Patentit ja muu tietotaito olivat synnyttäneet liiketoimintaa: markkinat arvostivat 17 kadonneen terveysalanyhtiön osaamisperinnön yli miljardin euron arvoiseksi.

Selkeästi suurin arvo oli synnytetty Suomen kansantalouden ulkopuolella. Tämä ei ole onnistuminen tai epäonnistuminen, vaan ilmiö, joka on tärkeä tiedostaa.

Miten terveysteknologiayhtiöt ja tutkiva lääkeala eroavat toisistaan?

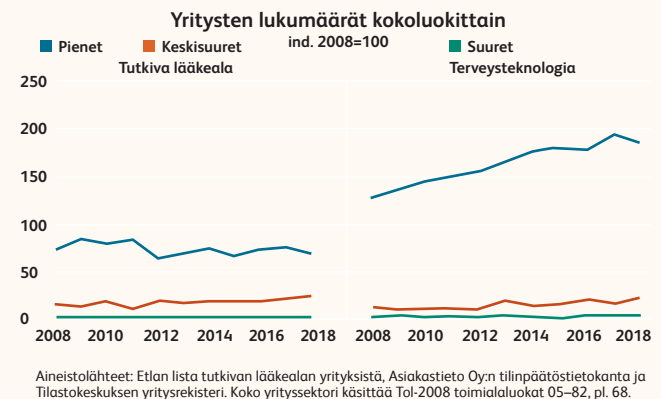
Kokonaisina toimialoina alat eivät eroa juurikaan. Tarkastelujaksolla 2008–2018 kummatkin ovat kehittyneet tasaisesti, panostaneet osaajiin ja t&k-työhön sekä luoneet Suomen talouteen runsaasti arvonlisää.

Erot alkavat piirtyä, kun toimialojen yhtiöt ryhmitellään pieniin, keskiuuriin ja suuriin. Pienet uudet yhtiöt ovat yleensä pai-

kallislähtöisiä ja siksi kotimaa hyötyy niiden luomasta arvosta, myös silloin kun yhtiöt myydään ulkomaiseen omistukseen.

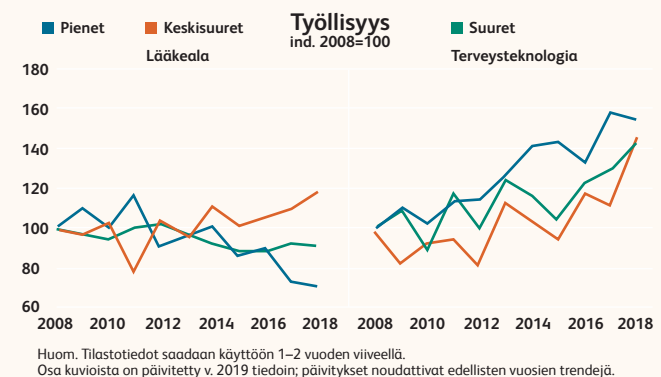
Karkeasti yleistäen: mitä enemmän meillä on elinvoimaisia pieniä ja keskiuuria yhtiöitä, sitä mielenkiintoisempi alan tulevaisuus on kansantalouden kannalta.

Valitettavasti tarkastelu muuttuu kokoluokittelulla myös työläemmäksi. Esitän keskeisimmät erot kolmella kuvaparilla. Muistutan myös, että tutkiva lääkeala ja lääketeknologia eivät ole markkina- tai teknologiakilpailijoita, vaan toisiaan tukevia ja täydentäviä.

Lääkealalla pienten yhtiöiden määrä on pysynyt noin 75:ssä vuodesta 2012. Hentoinen viime vuosien lasku sopii kliinisiä lääkekehityspalveluja tarjoavien pieniyhtiöiden yhdistymiseen Suomen toiminnoiltaan keskikokoisiin kansainvälisiin palveluntarjoajiin.

Terveysteknologia-alalla pienten yhtiöiden määrä korostuu. Mutta pärjäävätkö pienet yhtiöt?

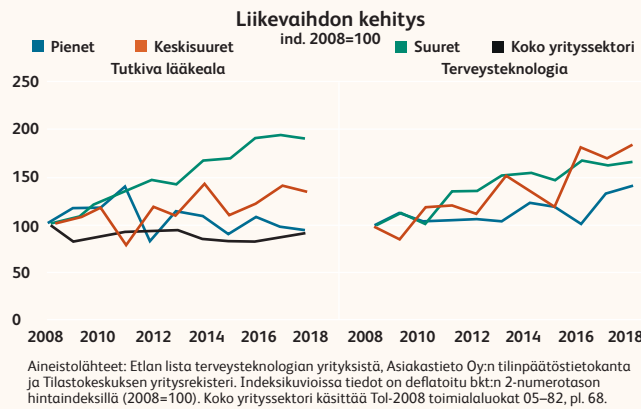

Mitä enemmän meillä on elinvoimaisia pieniä ja keskisuuria yhtiöitä, sitä mielenkiintoisempi on alan tulevaisuus kansantalouden kannalta.

Lääkealalla huomio kiinnittyy pienten ja keskisuurten yhtiöiden käänteiseen kehitykseen vuodesta 2013. Tätäkin selittää pienten lääkekehityspalveluyhtiöiden siirtyminen keskisuurten omistukseen. Pienten joukkoon ei kuitenkaan tule uusia yhtiöitä ja työntekijöitä; jälkikasvu puuttuu.

Terveysteknologiassa kaikenkokoiset yhtiöt palkkaavat uutta väkeä. Mikäli yhtiöt kykenevät myös luomaan arvoa, kasvu on elinvoimaista.

Viimeinen kuvapari kertoo yhtiöiden Suomeen tuottaman arvonlisän. Arvonlisä on kansantalouden tärkein yleismittari, ja maan kaikista arvonlisistä summautuvaa bruttokansantuotetta pidetään osuvimpana maiden kokonaisyhyvinvoinnin mittarina.

Tutkivalla lääkealalla vastuu arvonlisästä on siirtynyt miltei yksinomaan muutaman suuren lääkeyhtiön vastuulle. Pienten ja keskisuurten yhtiöiden kituliaalle kehitykselle on vaikea löytää selitystä.

Terveysteknologian arvonluonti on kehittynyt suotuisasti, ja tulevaisuuden kannalta pienten ja keskisuurten yhtiöiden vahvuus on lupaavaa.

Tutkiva lääkeala on monisyinen kokonaisuus

Potilashoitoihin tähtäävä kehitystyö on äärimmäisen vaativaa. Markkinat ovat globaaleja ja tuotekilpailu ankaraa. Suomalaisille yhtiöille kehitystyön loppuun saattaminen kasvaa nopeasti liian vaativaksi, ja siksi tiivis kansainvälinen yhteistyö on miltei poikkeuksetta välttämätöntä.

Julkinen toimija on panostanut vahvasti kudos-, geeni- ja terveystiedon yhdistämiseen sekä aktiivisella lainsäädännöllä että rakennuttamalla uutta infrastruktuuria. Tavoitteena on muun muassa tutkimuksen ja tuotekehityksen tukeminen. Yhteistyön globaalien lääkeyhtiöiden kanssa arvellaan palvelevan myös

suomalaista tutkimusta, synnyttävän kotimaista liiketoimintaa, sekä 'läikyttävän' maamme tietoa ja osaamista.

On tärkeää, että Suomen tukeman ja täällä tehdyn tutkimus- ja kehitystyön tuottoja saadaan ankkuroitua Suomeen. Tämä koskee myös tulevaisuuden tuotto-odotuksia. Arvoa Suomeen nappaavien mekanismien tulisi olla selkeät ja avoimet. Läpinäkyvyys on erityisen tärkeää, kun operoidaan kansalaisten henkilökohtaisilla tiedoilla.

Terveysteknologiaan kannattaa panostaa

Terveysteknologia näyttäytyy taloustutkijalle selkeänä. Toimialatarkastelussa Suomen terveysteknologian yhtiökenttä täyttää keskeiset innovatiivisuuden, kilpailukyvyyn ja kasvuodotusten kriteerit. Mikäli menneestä voidaan ennustaa myös tulevaa, Suomessa kannattaa jatkossakin panostaa terveysteknologiaan.

Lähdeluettelo on saatavissa kirjoittajalta.

MARTTI KULVIK

Etlan tutkija ja
Etlatiedon tutkimuspäällikkö.

